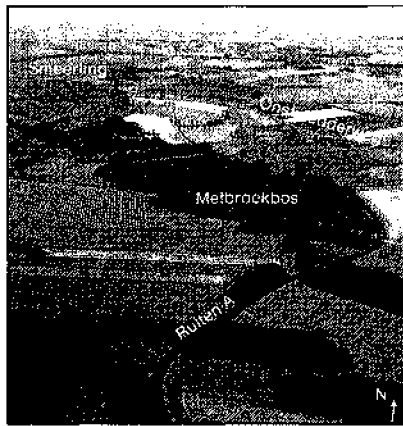

GERARD BEU KEMA

Jan Abrahamse

Ruimtelijke knelpunten op het gebied van recreatie en toerisme hebben in de provincie Groningen tot voor kort eerder aanleiding gegeven tot het maken van plannen voor de aanleg van meer voorzieningen dan tot het doen van onderzoek om bepaalde ontwikkelingen te kunnen bijsturen.

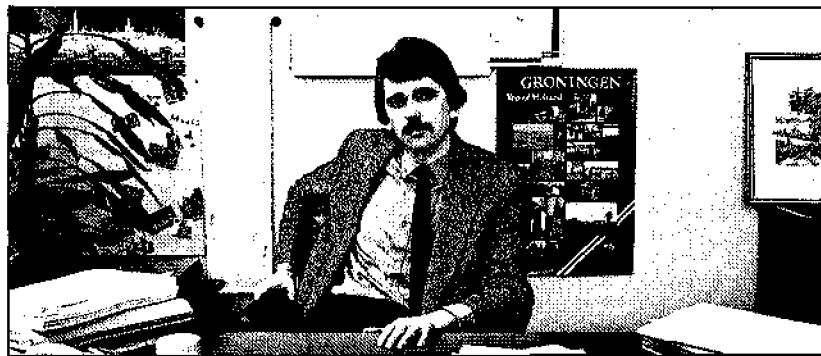
Het is de verdienste van Gerard Beukema—sinds 1982 PvdA gedeputeerde van de provincie Groningen met de portefeuille van de welzijnssector waaronder recreatie en toerisme vallen—om weloverwogen studies te laten verrichten door oa. de Planologische Dienst, Heidemij en Grondmij. Dit jaar trekt de provincie f 1.350.700,—uit voor toeristische en recreatieve activiteiten. Voor het merendeel zijn ze gericht op de beleving van natuur en landschap en zijn ze kleinschalig van aard. In de Lauwersmeer zijn echter 140 huisjes en 400 kam-

Westervolde bij Smeerling

Het landschap van Westervolde wordt gekenmerkt door ruggen en weelings aan weerszijden van het heekdaal van de Ruiten A, Musselt en VJesterwoide A. In de middenloop van de Ruiten A liggen een aantal berken-eiken bossen o.a. het Metbroekbos, eigendom van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Door de diepe ontwatering van de omringende landbouwperceelen vertoont het bos verdrogingsverschijnselen. Het lichtgeboidende landschap van de essen (bouwgrond), het dieper gelegen beekdal en de met houtwallen omgeven percelen en wegen kenmerken het gebied rond Smeerling, een gehucht tussen Onstwedde en Vliegvedde.

TOERISTISCHE CIRCUITS TONEN VERSCHILLENDE LANDSCHAPPEN EN VERSCHILLENDE SOORTEN WATEREN

peerplaatsen gedacht bij het Ballastplaatbos. Niet iedereen is gelukkig met deze toeristische voorziening, uitgerekend op die plaats. Zelfs Gerard Beukema (33 jaar) zegt in dit interview—over het toeristisch en recreatief beleid van de provincie Groningen—dat er gevolgen zijn voor natuur en landschap.

Het stimuleren van kleinschalige toeristische activiteiten en bedrijvigheden die de nadruk leggen op de belevingswaarde van natuur en landschap, spreken hem aan. In zijn directe woonomgeving—Winschoten—maakt hij daar ook gebruik van door regelmatig het Midwolderbos en de Midwolderplas te bezoeken. Hij is een liefhebber van kanoën oa. in de Groningse maren, niettemin frekwenteert hij ook het kuuroord in Nieuweschans. Met zijn 9 X 9 m bad nu nog een kleinschalige voorziening maar niet in relatie tot het aantal bezoekers van 150.000 op jaarbasis.

Wat is het algemene beleid voor recreatie en toerisme van de provincie Groningen?

De aandacht voor toerisme en recreatie is iets van de laatste jaren. In de verkiezingsprogramma's van alle

Groningse partijen van 1982 staat praktisch niets over het realiseren van toeristische en recreatieve voorzieningen. Het recreatiebeleid tot begin jaren '80 was hoofdzakelijk gericht op de openluchtrecreatie met nadruk op gebieden rond de bevolkingsconcentraties Groningen, Hoogezand, Veendam, Winschoten ed. Daar is in het kader van het toeristische beleid een aantal zaken aan toegevoegd nl. het gelijktijdig ontwikkelen van verblijfsrecreatie, dagrecreatie en vaarrecreatie. We hebben in Groningen geen specifiek aansprekend segment, waarmee we de toeristische ontwikkeling zouden kunnen realiseren. In Groningen zit het toerisme en de recreatie, als ook de voorzieningen en de bedrijven kleinschalig. Groningen zit beneden de 1% van het nationaal toeristisch product. Op het gebied van de verblijfsrecreatie vindt 0,3% van de beroepsbevolking daarin werkgelegenheid, dat betekent 500-600 mensen. Op het gebied van de dagrecreatie is dit 1%, zo'n 1900. Wij streven naar een verduubeling van dit aantal arbeidsplaatsen.

De gemiddelde Nederlander vindt dat Drente de provincie is van bos en het waar je kunt fietsen, Friesland is een typische vaarprovincie, maar Groningen komt

met voor in het toeristische plaatje van de Nederlander. Welke strategie past de provincie toe om dat beeld te veranderen?

We zullen nooit de toeristische provincie van Nederland worden. Desalniettemin kun je proberen een aantal aantrekkelijke aspecten van Groningen te promoten. Dat zal langzaam gaan en gepaard moeten gaan met mond tot mond reclame. De strategie is: het is aantrekkelijk om een aantal dagen in Groningen door te brengen, het is dan weer die optelsom: vaarrecreatie, dagrecreatie bv. in de stad Groningen voor kuituurhistorische aspecten, ik denk daarbij oa. aan het Groninger Museum.

Kilometers varen door de bebouwing

Bepaalde regio's in Groningen lijken mij toeristisch gemakkelijker te promoten dan andere. Zo zijn Westervolde en de koolzaadvelden op het Hoge Land zeer aantrekkelijk, maar de Veenkoloniën hebben een vrij negatieve klank.

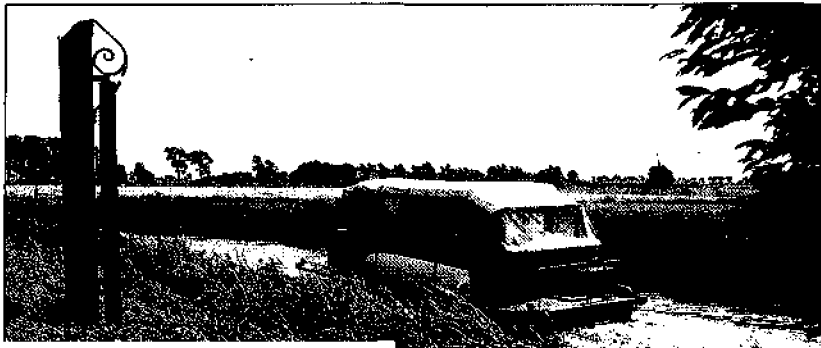
Dat klopt en het duurt heel lang om dat beeld te veranderen. We hebben nogal wat geïnvesteerd in het bevaarbaar maken van de kanalen. Er zijn ook zeer positieve punten te noemen. Nergens in het land kun je tientallen kilometers door aaneengesloten bebouwing varen. Bebouwing die zich bovendien kenmerkt door een stuk geschiedenis die er uit spreekt. Er zijn verschillende typen woningen en je kunt zelfs zeggen dat er geen huis gelijk is. Met het varen door die lintbebouwing heb je ook te maken met veel bruggen en veel sluisen. Ook dat heeft z'n charme. De ontwikkeling van de vaarrecreatie in Engeland, met z'n honderden sluisen, heeft dat bewezen.

Het varen in de eindeloze lange rechte kanalen is natuurlijk wel vervelend, de kronkelende maren op het Hoge Land bieden dan heel wat meer uaarplezier.

Dat is juist, maar ik vind dat ook het aardige van de Groninger vaarcircuits, die voeren je door verschillende soorten wateren en verschillende typen landschapen.

Hoe staat het met de vroegere plannen om de gedempte veenkoloniale kanalen weer te hergraven?

Dat is uit beeld. We gaan in Oost-Groningen een aantal kanalen voor de recreatievaart geschikt maken zoals het Ruiten A Kanaal, het Verenigd Kanaal, het Pekelder Hoofddiep en het Termunterzijldiep. Verder wordt het Stadskanaal verbeterd evenals het Oosterdiep in Veendam. Dit betekent dat andere kanalen niet voor de vaarrecreatie worden ingericht. Verder zijn we bezig om ook toeristische bedrijven naar Oost-Groningen te krijgen, zoals verhuurbedrijven, kleine werven, verkooppunten, winkeltjes, museale activiteiten, herrecreatieaanpak aan het water en jachthaventjes.

Huifboot ten noorden van Onderdendam, met links een rolpaal

De huifboot is een typisch Gronings product

We hebben in dit verband een knelpuntenfonds gesticht voor kleine bedrijven en particulieren om investeringssubsidies te verkrijgen. Het ontwikkelen van een eigen toeristisch product is ook een goed voorbeeld: neem bv. de huifboot, dat is een typisch Gronings product die afgesteld is op de problemen van de Groningse wateren. Ze worden gemaakt in Groningen en er is nu één verhuurbedrijf in Zoutkamp.

Zimmer frei—experiment

Andere zaken die we willen stimuleren is het Zimmer frei-experiment in de gemeenten Bellingwedde, Vlagwedde en Nieuweschan. Voor de voorzieningen van dit experiment is een investeringssubsidie aan te vragen via de gemeente. Verder is er in Oost-Groningen een keten van trekkershutten, gerealiseerd op zo'n 7 lokaties. Dit zijn typische voorbeelden van kleinschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen.

Het stimuleren van recreatie kan positieve gevolgen hebben voor langdurig werklozen.

Daarvan zijn drie goede voorbeelden. In Oost-Groningen wordt een aantal vrouwen opgeleid als hostess voor toeristische activiteiten. Verder wordt er in Oude Pekela een project opgestart voor jongeren die zich bezig gaan houden met het maken van souvenirs.

Een derde project is dat de provincie, in samenwerking met het bedrijfsleven, een waterbouwkundige-hardhout-opleiding gaat starten. Dat heeft te maken met de bouw en reparatie van sluisen, bruggen, paalbeschoeiingen ed. We ontwikkelen een tweejarig programma voor zo'n 15 jongeren die langdurig werkloos zijn, maar die na de opleiding een garantie hebben op een arbeidsplaats bij de waterbouwkundige aannemers. We denken zo ondermeer het lange en het korte hoofd bij Zoutkamp te kunnen restaureren.

Er is ook een plan om Ter Apel met Erica en daarmee met Oost-Nederland te verbinden?

Ja, maar dat is een Drentse aangelegenheid en ik heb niet de indruk dat Drente zich daar erg druk over maakt. In juni is de officiële in gebruikneming van het Bourtangerkanaal. Het is hergraven om het Ruiten A Kanaal een verbinding te geven met Bourtange.

Bourtange, een statisch museumdorp

Waarom eigenlijk zo'n duur kanaal om heen en weer te varen naar Bourtange?

Omdat je zoveel mogelijk de dagtoeristische attracties in verbinding moet brengen met waterrecreatie. Verder streven we er naar om Bourtange ook te verbinden met Nieuweschan.

Heb je geen spijt van het geldverslindend Bourtange project?

Toen ik in 1982 gedeputeerde werd was één van de eerste dingen die ik deed, te komen tot afspraken om de vestiging gefaseerd af te ronden. Aan alle andere dure projecten in de omgeving doet de provincie niet meer mee. Je kunt er van denken wat je wilt, maar het is wel een toeristische trekpleister waar zo'n 250.000 mensen per jaar komen. Het is nu een statisch museumdorp, waarbij ik me kan voorstellen dat het geen pretje is om er te wonen.

Zou een dergelijk project nu nog gerealiseerd worden?

Er zijn vele tientallen miljoenen in gestoken door impulsen van het ministerie van CRM in de 70er jaren, ik betwijfel of er voor zo'n project nu nog gekozen zou worden.

Bij de Rijksdienst van Monumentenzorg is men ook alles behalve gelukkig met deze kermis.

Dat is me bekend, maar de laatste jaren wordt er geen geld meer door Monumentenzorg betaald. Alleen uit de sectoren Openluchtrecreatie en Economische Zaken wordt geld in dit project gepompt.

Kultuur-historisch erfgoed

Kun je stellen dat het cultuur-historisch erfgoed—tourisme, watje wit bevorderen, ook te maken heeft met Bourtange?

Nee eigenlijk niet, er is al een grote trek op Bourtange. In Groningen hebben we op cultuur-historisch gebied erg veel te bieden, kerken, molens, dorpsgezichten en een aantal landschapstypen. Ik kan stellen dat er toeristisch nog weinig mee gedaan wordt en dat is jammer. Met een aantal simpele voorzieningen is het mogelijk om daar wat aan te doen. Je zorgt bv. dat op bepaalde tijden kerken en molens toegankelijk zijn. Er wordt door Heidemij een onderzoek verricht met medewerking van oa. provincie, VVW, molenstichting en stichting Oude Groninger Kerken.

Vallen daar ook karakteristieke industriële monumenten onder als kalkovens, steenfabrieken of karton- en aardappelmeeffabrieken die nu staan te verkommeren?

Het zou mij een lief ding zijn als we daar iets aan kunnen doen om ze te behouden. Maar er spelen twee dingen in mee, dat zijn de kosten voor restauratie en vervolgens het beheer.

In Heiligerlee wordt momenteel de klokkengietery van Van Bergen gerestaureerd, bij Winschoten is een oud stoomgemaal in ere hersteld en in Nieuweschemus wordt gepraat om het pakhuis De Dageraad te renoveren. Verder probeert een aantal mensen in Oost-Groningen en Noordwest-Duitsland voor 1987 het vroegere idee 'Beeld en route' weer leven in te blazen ('Beeld en route' was een route langs kunstwerken in Noord- en Oost-Groningen). Daarbij zou er ook aan gedacht kunnen worden deze cultuur-historische monumenten een plaats te geven, maar de initiatiefnemers concentreren zich vooreerst op beeldende kunst in relatie tot landschapstypen.

Het miljoenenproject Bourtange

Vaarrekreatie

Ss het de bedoeling om alle kanalen en maren geschikt te maken voor vaarrecreatie?

We hebben in ons beleid gekozen voor een drietal vaarcircuits in Noordwest-Groningen, in Oost-Groningen en het Damsterdiepcircuit. Daarnaast is er een aantal kleinere kanalen die niet of moeilijk bevaarbaar zijn. We zijn bezig met een klassifikatie van kanalen. Dat houdt in dat een aantal geschikt is voor alle typen boten, andere voor kano's en sommige vanwege de natuurlijke kwetsbaarheid niet toegankelijk.

Hoe hou je vaarrecreatie op de meren in de hand?

Daarvoor kan een bepaalde zoning worden ingesteld. Op sommige meren ligt een forse toeristische druk, zoals het Zuidlaardermeer, het Leekstermeer en in mindere mate het Schildmeer. Je moet je voortdurend de vraag stellen tot hoever kun je die ontwikkelingen laten gaan. Het probleem van de laatste jaren is de explosief toegenomen surfvaart. Dat betekent dat je het surfen en het zeilen van elkaar scheidt. Het frapante van het PPD-rapport, wat onlangs is uitgekomen, is dat je de surfvaart kunt beheersen door op een aantal plaatsen voorzieningen te realiseren. Je ziet dan vanuit die voorzieningen een zekere uitstraling, maar daarbuiten niet of nauwelijks. Zo worden bepaalde oevers van het Leekster- en Zuidlaardermeer gevrijwaard van recreatieve druk.

Doe je dat door verbodsborden te plaatsen?

Nee, door inrichting van je recreatiegebied moet je de stroom zo goed mogelijk sturen. Een volledig effectieve controle is niet mogelijk.

Hoe hou je die recreatieve druk in de hand?

Bijvoorbeeld door het aantal aanlegplaatsen te begrenzen. Verder is het mogelijk om voor de kwetsbare oevers provisorische aanlegplaatsen te creëren, bv. in het Lauwersmeer funktioneert dat goed.

Lauwersmeer

Waarom heeft de provincie zich zo sterk gemaakt tegen de aanleg van militaire oefenterreinen en de kruisfabriek in de Lauwersmeer?

Wij hebben aan het Lauwersmeergebied een recreatieve funktie toegedacht in combinatie met behoud van landschappelijke waarden en een agrarische bestemming. Militaire terreinen horen daar in niet thuis. Tegen de kruisfabriek bestaan milieuhygiënische bezwaren, maar verder hoort een dergelijk chemisch bedrijf thuis op een industrieterrein.

Is het dan niet hypokriet om als provincie bezwaar te maken tegen een streekplan van Friesland om een kruisfabriek in een natuurgebied te kunnen vestigen en dan vervolgens zelf inhoud te geven aan de precedentwerking die zo gevreesd werd, nl. de wijziging van het eigen streekplan voor een low-budget plan in het Ballastplaatbos?

Dit zijn volstrekt onvergelykbare grootheden. We denken dat we voldoende garanties kunnen geven dat dit projekt geen negatieve invloed heeft op het omringende gebied. Het gebied is in het streekplan aangeduid voor regionale recreatie. Er ligt een brede strook tussen het recreatiegebied en het kwetsbare deel van de Lauwersmeer. Het Ballastplaatbos ligt ertussen en dient als buffer. Bovendien vormen de sloten een natuurlijke barrière. Het recreatiegebied zal geheel gericht zijn op het water en niet op het achterliggende natuurgebied.

Je weet dat de Werkgroep Lauwersmeer daar totaal anders over denkt. Die had ook van minister Braks te horen gekregen dat dit projekt van 400 kampeerplaatsen en 175 huisjes niet zou worden gerealiseerd op die plaats. Hoe hebben Vonhoff en jij de ambtenaren van het ministerie zo ver kunnen krijgen dat ze dit hebben teruggedraaid?

Op grond van twee argumenten is het ministerie omgegaan. Het projekt is landschappelijk in te passen en verder speelde mee de druk van het economische motief. Er is nl. een ondernemer geïnteresseerd.

Waarom hebben jullie dit plan niet doorgezet bij Zoutkamp, zoals het aanvankelijk 'm de bedoeling lag? Je helpt daar Zoutkamp, wat sinds de sluiting van de Lauwersmeer toch al in een verdomhoekje zit, veel meer mee.

Het realiseren van dit plan bij Zoutkamp was niet mogelijk. Provincie en gemeente hebben gekonstateerd dat er geen enkele ondernemer geïnteresseerd was. Het gebied bij het Ballastplaatbos is aantrekkelijker, de relatie tot het water en de relatie tot de centrale voorzieningen in Lauwersoog zijn doorslaggevende argumenten geweest voor de firma Creatief BV. Bij Zoutkamp is het kaal en onaantrekkelijk.

Kleinschalige voorierangen: gerestoreerde helling annex kanoverhuurte Winsum

Is dit nu een goedkoop Sporthuis-centrum gebeuren? Wat aantallen eenheden betreft wel, maar verder helemaal niet, er worden geen voorzieningen aangelegd, geen zwembaden, bars, sauna's e.d.

Gevolgen voor natuur en landschap

Heb je nu niet het idee dat dit project en de Friese pendant in Ezumazijl de kleinschalige recreatie verdrijft? Ik ben hier heel eerlijk in en in begrijp dat dit gevolgen heeft voor natuur en landschap. We hebben een moeilijke afweging gemaakt tussen gewenste recreatieve en gewenste economische ontwikkeling en de aspecten van natuur en landschap. We hebben duidelijk gekozen voor een combinatie.

b de optelsom van al deze zaken, grootschalige recreatieprojecten, militaire oefenterreinen, een kruif-

briek niet een salami-takiek die altijd gaat ten koste van natuur en landschap?

Misschien, daarom is het ook dringend noodzakelijk om met de provincies, gemeenten en rijksdiensten afspraken te maken over zonering.

Dat is dan wel laat. Valt de doorgraving van de Ballastplaat ook onder die zonering?

Nee, dat staat in het voorontwerp-bestemmingsplan van de gemeente Ulrum, maar daar zijn we zeer op tegen in combinatie met de Ballastplaatbos-plannen.

Waddenkust

Er bestaan ook plannen om de recreatie langs de Groninger waddenkust te stimuleren, door de aanleg van zandstranden bij Termunterzijl, Delfzijl, Noordpolderzijl, ed. Is dat in navolging van de Erholung langs de Duitse waddenkust?

Enerzijds wel, dat geldt dan alleen voor Termunterzijl. Maar de ontwikkeling mag echter nooit die vormen aannemen als in Noordwest-Duitsland. Schilderachtige plaatsjes zijn totaal onherkenbaar gemaakt door torenflats, hotels, casino's ed.

Het zandstrand bij Delfzijl zou een regionale functie moeten hebben, alleen de waterkwaliteit in de omgeving van Delfzijl is zo slecht dat het geen zin heeft om dat aan te leggen, voor 1989. Het huishoudelijk en industrieel afvalwater van Appingedam en Delfzijl wordt dan pas gezuiverd. Bij Lauwersoog en Noordpolderzijl zullen we geen strand aanleggen vanwege de natuurwetenschappelijke waarde van de Waddenzee. Ook de suggestie in de TROP (Toeristisch Recreatief Ontwikkelings Plan) om bij Nieuwe Statenzijl een jachthaven te ontwikkelen zullen we niet overnemen.

Ik mis nog een gebied waar de infrastructuur voor kleinschalige recreatie al gerealiseerd is nl. het natuur-

gebied rond de Eemshaven. Een gebied wat volgens Bob Beets van de Werkgroep Eemsmond op mooie dagen meer mensen trekt dan Ouwehands Dierenpark.

Als er weer een groot schip afmeeft of opgeslagen wordt komen de mensen er op af en hebben de patat-friet- en haringboeren gouden tijden. De Eemshaven is zoals bekend niet een recreatiehaven. Er is nu een aantal ontwikkelingen in de Eemshaven aan de gang die helemaal passen in het beleid van de Werkgroep Eemsmond, nl. overslagactiviteiten.

Grensoverschrijdend toerisme

Heeft de provincie contacten met Duitsland over toeristische activiteiten?

In samenwerking met de regering van Nedersachsen is een grensoverschrijdend actieprogramma opgesteld. Een aantal fietscircuits en de vaarcircuits behoren tot de mogelijkheden. Je kunt dan denken aan uitbreiding van de grensovergangen voor fietsers. Er is al één bij Nieuweschans, maar je kunt ook denken aan Rhede, Bellingwedde, Bourtange, Sellingen en Ter Apel.

Hoe is het overleg van het grensoverschrijdend toerisme met Friesland en Drenthe?

Dat is uiterst beperkt. Met Drenthe hebben we alleen overleg over het Zuidlaardermeer en het Leekstermeer en met Friesland over het Lauwersmeer.

Grensoverschrijdend fietstoerisme tussen Meeuwschans en Bunde

